ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

20

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

20

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间故事. 20:维吾尔文/《维吾尔民间文学大典》编委会编. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.11
(维吾尔民间文学大典)
ISBN 978—7—228—12021—5

Ⅰ.维… Ⅱ.维… Ⅲ.维吾尔族—民间故事—作品集—中国—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 177994 号

策　　划	阿不都热合曼·艾白,艾合买提·伊明
责任编辑	艾合买提·伊明
责任校对	阿布勒孜·阿巴斯 等
封面设计	买买提·诺贝提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	乌鲁木齐八家户彩印有限公司
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	5
版　　次	2008 年 11 月第 1 版
印　　次	2008 年 11 月第 1 次印刷
印　　数	1—5000
定　　价	12.00 元

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى — 20

نەشرگە تەييارلىغۇچى : «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى
پىلانلىغۇچىلار : ئابدۇراخمان ئەبەي ، ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى : ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى : ئابلىز ئابباس قاتارلىقلار
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
سانقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : ئۈرۈمچى باجياخو رەڭلىك باسما چەكلىك شىركىتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى : 5
نەشرى : 2008 - يىلى 11 - ئاي 1 - نەشرى
باسمىسى : 2008 - يىلى 11 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىراژى : 1—5000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—12021—5
باھاسى : 12.00 يۈەن

مۇھەررىردىن

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى باي ۋە گۈزەل بىر خەزىنە. ئۇيغۇر خەلقى ئۆزىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئۇزاق تارىخىي تەرەققىياتى جەريانىدا، ئۆزىنىڭ مىللىي تىلىنى، ئۆرپ ـ ئادىتىنى، مىللىي مەدەنىيىتىنى، جۈملىدىن باي، گۈزەل ۋە پارلاق ئېغىز ئەدەبىياتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن. ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئۇزۇن تارىخقا، باي، چوڭقۇر مەزمۇنغا، ئۆزىگە خاس مىللىي ئۇسلۇب ۋە مىللىي شەكىلگە ئىگە بولۇپ، كۆزنى قاماشتۇرۇپ تۇرىدىغان بىر رەڭدار گۈلشەن. ئۇ ئۆزىنىڭ مەزمۇنىنىڭ چوڭقۇرلۇقى، بايلىقى ۋە كەڭلىكى بىلەن، شەكلىنىڭ خىلمۇخىللىقى ۋە گۈزەللىكى، تۈرىنىڭ كۆپلۈكى بىلەن كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىدۇ.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى يۇقىرىقىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئومۇملاشقان بىر تۈرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئەۋلادتىن ئەۋلادقا كۆچۈش جەريانىدا خەلق ئاممىسى تەرىپىدىن پىششىقلىنىپ، ۋەقەلىكى تاۋلانغان، نەتىجىسى روشەن ھەم ئۈمىدۋار، تىلى تەسىرلىك ۋە گۈزەل بولۇپ يېتىلگەن.

ھەممىمىزگە مەلۇم، چۆچەك پېرسوناژلىرى بولغان، بىر پۈتۈن ۋەقەلىككە ئىگە نەسرىي ئەسەر. ئۇ ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق بىر تەرىپىنى ئەكس ئەتتۈرەلەيدۇ. ئۇ ئىجتىمائىي رېئاللىقنىڭ ئەمگەكچى خەلق مېڭىسىدىكى

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

ئىنكاسى، ئەمگەكچى خەلق تۇرمۇشىنىڭ، ئىدىيە ـ ھېسسىياتىنىڭ، غايە ۋە ئارمىنىنىڭ بەدىئىي ئىپادىسى. چۆچەكلەر ئاساسەن رېئالىزملىق بولىدۇ، ئۇنىڭدا يەنە ئاكتىپ رومانتىزمنىڭ قويۇق ئىپادىسىمۇ بولىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىمۇ شۇنداق.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، ھەقىقەتپەرۋەرلىكى، ئەمگەكچان روھى، ساغلام ۋە گۈزەل ئەخلاقىي پەزىلىتى، ۋەتەنپەرۋەرلىكى، قەيسەرانە كۈرەش قىلىش ئىرادىسى، شۇنداقلا ئېسىل ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئىپادىلەنگەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئوبراز ئارقىلىق ئىپادىلىنىپ، كىشىلەرگە ياخشى بىلەن ياماننى، ھەق بىلەن ناھەقنى، ئۆز بىلەن دۈشمەننى، خۇنۈكلۈك بىلەن گۈزەللىكنى پەرق ئېتىشكە ياردەم بېرىدۇ. بىز بۇنىڭدىن خەلق چۆچەكلىرىنىڭ مۇئەييەن تەربىيىۋى رولىنى بايقىۋالالايمىز.

شۇنى قەيت قىلىشقا بولىدۇكى، خەلق چۆچەكلىرىنىڭ بالىلارغا بولغان تەربىيىۋى رولى تېخىمۇ زور بولىدۇ. بالىلار كىچىكىدىن تارتىپلا خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى، جۈملىدىن چۆچەكلەرنى ئاڭلىسا، ئۇلارنىڭ يۇمران قەلبىدە ياخشىلىق، ھەققانىيلىق، گۈزەللىك، ھاياتنى ۋە تەبىئەتنى سۆيۈش ئىستىكى ئويغىنىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنىڭ تۇرمۇشنى، تارىخنى بىلىش ۋە چۈشىنىشتىكى رولى، خەلق تىلىنى ئۆگىنىشتىكى رولى، گۈزەللىك قارىشىنى يېتىلدۈرۈشتىكى ئېستېتىكىلىق رولى، كۆڭۈل ئېچىش رولىنىمۇ ئۇنىڭ تەربىيىۋى رولىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزئارا باغلانغان، ئۆزئارا گىرەلەشكەن، سىڭىشىپ كەتكەن، بىر ـ بىرىنى تولۇقلىغان ۋە ئۆزئارا ماسلاشقان. بۇ خەلق

چۆچەكلەرنىڭ خەلق تۇرمۇشى بىلەن قان - گۆشتەك زىچ مۇناسىۋىتى بارلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئاغزاكى ئەدەبىياتى يېزىق شەكىللىنىشتىن بۇرۇنلا ۋۇجۇدقا كېلىپ، نۇرغۇن ئەسىرلەر مابەينىدە ئېغىزدىن ئېغىزغا كۆچۈپ يۈردى. يېزىق شەكىللەنگەندىن كېيىن ئۇنىڭ تەرەققىياتى يەنىلا توختاپ قالغىنى يوق. كېيىنكى مەزگىللەردە نۇرغۇن ئەللەردە خەلق چۆچەكلىرى يىغىپ خاتىرىلىنىپ، ئۇنىڭ يوقىلىپ كەتمەي داۋاملىق مۇكەممەللىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىندى. بۇ ئىش بىزدە بۇرۇن ئانچە - مۇنچە ئىشلەنگەن بولسىمۇ، رەسمىي ئىشلەش ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 50 - يىللىرىدا باشلاندى دېيىشكە بولىدۇ. ئازادلىقتىن كېيىن ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى بىرقانچە توپلام قىلىپ ئىشلەنگەنىدى. 80 - ، 90 - يىللارغا كەلگەندە ئېلىمىز بويىچە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش دولقۇنىنىڭ تۈرتكىسىدە شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى ناھىيىلىرىگىچە خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى كەڭ كۆلەمدە يىغىلدى، رەتلەندى ۋە مەخسۇس توپلاملار نەشر قىلىندى. مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا بۇ ئەسەرلەر قايتا - قايتا سېلىشتۇرۇش، رەتلەش، تاللاش ئارقىلىق سىستېمىلاشتۇرۇلۇپ زور ھەجىملىك «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» ۋۇجۇدقا كەلدى. قولىڭىزدىكى 23 قىسىملىق «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» دەل مۇشۇ ئىلمىي ئەمگەكنىڭ مېۋىسى.

بۇ بىر يۈرۈش كىتابقا سېھىرىي چۆچەكلەر، تۇرمۇش چۆچەكلىرى، چىچەنلەر ھەققىدىكى چۆچەكلەر، ھەجۋىي چۆچەكلەر، تېپىشماقلىق چۆچەكلەر، ھايۋانلار ھەققىدىكى چۆچەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 300 دىن ئارتۇق چۆچەك

كىرگۈزۈلگەن ۋە مۇناسىپ قىزىقارلىق قىستۇرما رەسىملەر سەپلەنگەن.

ئەسلىمىزكى، بۇ بىر يۈرۈش كىتاب خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىنى تېخىمۇ بېيىتىدۇ ۋە رەڭدار قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى تەتقىقاتچىلىرىنىمۇ مول ۋە رەڭدار ماتېرىيال مەنبەسى بىلەن تەمىنلەيدۇ، ئۇلار بۇ كىتابلىرىمىزدىن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، تارىخىي، ئەخلاقىي، دىنىي ۋە ئېستېتىكلىق قاراشلىرىنى، ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىي تۇرمۇشىنى، ئۆرپ ـ ئادەت ئالاھىدىلىكلىرىنى تەتقىق قىلىشتا مۇھىم يىپ ئۇچى ۋە ئىلھامغا ئېرىشەلەيدۇ. بىزنىڭ بۇ كىتابلارنى نەشرگە تەييارلاشتىكى ئاساسىي مۇددىئايىمىزمۇ دەل مۇشۇ.

مۇندەرىجە

مەلىكە بەرنا 1

ئەقىللىق ئادەم 6

دانا پادىشاھ 11

پەم 16

مۈشۈكلەرنىڭ قىساسى 18

تەدبىرلىك ئالىم 23

شىپتىلە بىلەن پىپتىلە 33

ئۈچ يالغاندا قىرىق يالغان 39

ئۈچ ئەخمەق 51

يەتتە لىڭگىلتاق بىلەن بىر شىڭگىلتاق 57

ئۆرگىلىۋاي بىلەن چۆرگىلىۋاي 76

ئامەتلىك بايۋەچچە 92

بىر تىللانىڭ ئاقىۋىتى 107

پادىشاھ بىلەن قىزىقچى 123

گەپ بەرمەس بىلەن نەپ بەرمەس 126

مۈنۈكباي 131

كاج بىلەن جاھىل 137

تەلۋە كۈيئوغۈل 140

مەلىكە بەرنا

بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا ناھايىتى سەلتەنەتلىك شاھ ئۆتكەنكەن. شاھنىڭ خوتۇنى ھامىلىدار بولۇپ، ئون تۆت كۈنلۈك ئايغا ئوخشاش چىرايلىق بىر قىز تۇغۇپتۇ. شاھ پەرزەنت كۆرگەنلىكى ئۈچۈن شادلىنىپ، يەتتە كېچە - كۈندۈز توي - تاماشا ئۇيۇشتۇرۇپ بېرىپتۇ - دە، قىزىغا «بەرنا» دەپ ئىسىم قويۇپتۇ.

ئايلار ئۆتۈپتۇ، يىللار ئۆتۈپتۇ. مەلىكە بەرنا ناھايىتى ئەقىللىق ۋە زېرەك قىز بولۇپ ئۆسۈشكە باشلاپتۇ. قىز ئوقۇش يېشىغا توشقاندا، ئاتىسى ئۇنى ئوردا ئۇستازىغا ئوقۇشقا بېرىپ، يىگىرمە يېشىغىچە ئوقۇتۇپتۇ. مەلىكە پۈتۈن ئىلىملەرنى كامالەتكە يەتكۈزۈپ ئۆگىنىپتۇ. قىزنىڭ داڭقى پۈتۈن جاھانغا تارقاپتۇ. ئۇنىڭ گۈزەللىكى ۋە دانىشمەنلىكىنى ئاڭلاپ، كۆرمەي تۇرۇپ ئاشىقى بىقارار بولغان شاھزادە، بەگزادىلەر ئارقا - ئارقىدىن شاھقا ئەلچى ئەۋەتىشكە باشلاپتۇ، لېكىن مەلىكە بەرنا نىكاھلىنىش ھەققىدىكى مەسلىھەتلەرگە جاۋابەن:

— ئاتام مېنى ياتلىق قىلماقچى بولسا، ماڭا لايىق بولغۇچى يىگىت ئاقىل ۋە دانا بولۇشى لازىم. ئەنە شۇنداق يىگىت بولسىلا، مەن ئاتامنىڭ تەلىپىنى ئورۇنداشقا تەييار، — دەپتۇ.

شاھ قىزنىڭ جاۋابىنى ئاڭلاپ بىرنەرسە دېيەلمەپتۇ. ئا-

ردىن يەنە بىرقانچە يىل ئۆتۈپ كېتىپتۇ. شاھ يورۇق دۇنىيا بىلەن خوشلىشىپ ئاخىرەتكە سەپەر قىپتۇ... مەلىكە ئاتىسىنىڭ ئورنىغا پادىشاھ بولۇپ تەختكە چىقىپتۇ ۋە پۈتۈن يۇرتقا:

«مېنىڭ قىرىق بىر سوئالىم بار، كىمكى مېنىڭ سوئاللىرىمغا توغرا جاۋاب بېرىپ مېنى قانائەتلەندۈرەلىسە، ئۇ مەيلى شاھزادە بولسۇن، مەيلى گاداي بولسۇن، مەن ئۇنىڭ ئەمرىدە بولىمەن، شاھلىقىمنى بېرىپ خىزمىتىنى قىلىمەن. ئەگەر جاۋاب بېرەلمىسە، ئۆزىنى دار ئاستىدا كۆرىدۇ» دەپ جاكارلاپتۇ.

بۇ شەرتكە رازى بولغۇچىلار مەلىكىنىڭ ئالدىغا كىرىپ، ئۇنىڭ سوئالىنى ئاڭلاشقا باشلاپتۇ. بىراق، نى ـ نى مەشھۇر شاھزادىلەر ۋە بەگزادىلەر قىزنىڭ سوئالىغا تۇزۇكرەك جاۋاب بېرەلمەپتۇ. جاۋاب بېرەلمىگەن ھەربىر يىگىت دارغا ئېسىلغاندا، قىز ئۇلارغا تەنە قىلغاندەك:

ــــ ھەركىم ئۆز ھالىنى بىلمىسە، بىھۇدە ھالاك بولىدۇ! ــــ دېگەن سۆزنى بىر قېتىم تەكرارلاپ قويىدىكەن.

بۇ شەھەرنىڭ بىر يېزىسىدا ئوتۇنچىلىق قىلىپ جان باقىدىغان بىر بوۋاينىڭ ۋاھىد دېگەن ئوغلى بىر كۈنى مەلىكىنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاب بېرىش ئۈچۈن ئوردىغا كىرىپتۇ.

ــــ ئەي يىگىت، تالاي يىگىتلەر سوئاللىرىمغا جاۋاب بېرەلمەي ئەزىز جېنىدىن ئايرىلدى. ئۆز جېنىڭغا ئىچىڭ ئاغرىسۇن، رايىڭدىن قايت! ــــ دەپتۇ مەلىكە يىگىتنى قايتۇرماقچى بولۇپ.

ــــ كىشى ئۆز بەختىنى ئۆلۈمدىن قورقماسلىق بىلەن تاپالايدۇ. سىزنىڭ مۇبارەك قولىڭىزدا ئۆلۈش مەن ئۈچۈن بەخت، ــــ دەپتۇ ۋاھىد ئىككىلەنمەي.

ــــ نەدىن كەلدىڭ؟

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

— ئاتا - ئانامنىڭ مېھىر - مۇھەببىتى ۋە رەھىمىتىدىن كەلگەنلىكىم ئۆزىڭىزگە ئايانغۇ؟

— نەگە بارسەن؟ تۇرار يېرىڭ قەيەردە؟

— ئاشىق ئۈچۈن يۇرتىنىڭ يېتى يوق، ئەل ئوغلى ئۈچۈن ھەممە يەر ماكان، مەن سىزنىڭ ۋىسالىڭىزغا يەتكىلى كەلدىم.

— ئىنسانىنىڭ ئالىي پەزىلىتى نېمىدە؟ — دەپ سوراپتۇ مەلىكە.

— ئۆز بېشىغا كەلگەن قىيىنچىلىقتا بەرداشلىق بېرىش ۋە ئۆز ئېلىگە، خەلقىگە، دوستىغا خىيانەت قىلماسلىقتا، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ يىگىت.

— پۈتۈن دۇنياغا شاھلىق قىلغانلار بولغانمۇ؟

— بولغان، دۇنيا بىنا بولغاندىن بۇيان جاھان شاھلىرىدىن سۇلايمان، ئىسكەندەر، نەمرۇت ۋە شەددات قاتارلىقلار ئۆتتى، بىراق ئىلىم - ھېكمەت جەھەتتە ياراتقان تۆھپىسى بولمىغاچقا، دۇنيادا ئۇلارنىڭ قۇرۇق نامىلا قالدى، خالاس.

— كىشىلەر قايسى ياخشىلىقتىن قاچىدۇ، قايسى يامانلىقنى سۆيىدۇ؟

— كىشىلەر قار - يامغۇردىن ئىبارەت تەبىئەتنىڭ ياخشىلىقىدىن ئۆزىنى قاچۇرىدۇ، ئارتۇق مال - دۇنيا، پىتنە - پاساتنى سۆيىدۇ. بۇ ئومۇمىي ئادەتتۇر. دەلىل شۇكى، سىزمۇ خەلقنىڭ قان - تەر بەدىلىگە كەلگەن خەزىنىڭىزنى سۆيىسىز...

— ئادەمنى پەسلەشتۈرىدىغان سۈپەت نېمە؟

— تەكەببۇرلۇق، مەغرۇرلۇق، ئالدىراڭغۇلۇق ۋە يالغانچىلىقتۇر.

— قانداق كىشى رەھىمدىل ۋە قانداق كىشى رەھىمسىز، پەخسىق بولىدۇ؟

— يوقسۇزلۇق، ئاچلىقنىڭ تەمىنى تېتىغان كىشى رە-
ھىمدىل، بايلار پىخسىق ۋە بېخىل كېلىدۇ.
— دۇنيادا ئەڭ كەڭ نەرسە نېمە؟
— ئالەم بوشلۇقى، شۇنداقلا پادىشاھلارنىڭ ئادالىتى، ئا-
لىملارنىڭ ئىلمۇ ھېكمىتىدىن ئارتۇق كەڭلىك يوق.
— دۇنيادا سانسىز ۋە چەكسىز نەرسە نېمە؟
— جانلىق سانسىز، ئالەم چەكسىزدۇر.
— ھاياتلىقنىڭ ئەۋزەللىكى نېمىدە؟
— ئىلىم - مەرىپەت، ھالال مېھنەت، پاك مۇھەببەتتە.
— تويماس نەرسە ئۇچراتتىڭمۇ؟
— ئۇچراتتىم: كۆز قاراپ تويمايدۇ، مۇھەببەتلىك كىشى-
لەر بىر - بىرىگە، ئوت ئوتۇنغا، ئالىم ئىلىمگە، باي مالغا،
ئادەم ئۆمۈرگە تويمايدۇ.
مەلىكە بەرنا كۆڭلىدە: «بەللى، ئەزىمەت» دېيىشكە مەج-
بۇر بوپتۇ، لېكىن يەنىلا تەن بەرمەي، مەغرۇرلۇق بىلەن سو-
ئالىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ:
— ئادەم نېمىدىن خارلىنىدۇ؟
— ھەممىگە ئايانكى، ئىلىم - مەرىپەتنى، ھۈنەرنى،
ھالال ئەمگەكنى خورلىغۇچىلارنىڭ ئاقىۋەتتە ئۆزلىرى خارلىق-
قا قېلىپ ۋەيران بولۇشى مۇقەررەردۇر.
— نېمىلەر بىر - بىرىدىن ئايرىلمايدۇ؟
— ساقلىقتىن ئاغرىق، ھاياتلىقتىن ماماتلىق، توقلۇق-
تىن ئاچلىق، خۇشاللىقتىن خاپىلىق مەڭگۈ ئايرىلمايدۇ.
— خىزمەت قىلىشتىن ياناماسلىق كىمگە مەنسۇپ؟
— بالا ئاتا - ئانا خىزمىتىدىن، مەرد ئەل خىزمىتى-
دىن، ئۆي ئىگىسى مېھمان خىزمىتىدىن يانمايدۇ.
— ئادەم نېمىدىن نومۇسقا قالىدۇ؟

— چاقىرمىغان يەرگە بېرىش، بوھتان قىلىش، دۈشمەن-
دىن، بېخىلدىن ياردەم تىلەش ئادەمنى ئۆلۈمدىن ئارتۇقراق
نومۇسقا ئېلىپ بارىدىغانلىقى شەكسىزدۇر.

— ئەڭ ئېغىر نەرسە نېمە؟

— غېرىبلىق، جۇدالىق، موھتاجلىق تەڭداشسىز ئېغىردۇر.

— ئۇستازى يوق ھۈنەرۋەن بارمۇ؟

— بار، مۇھەببەتلىك يۈرەك ئۇستازسىز ھۈنەرۋەن.

— نېمە بايلىق ھېسابلىنىدۇ؟

— سالامەتلىك ۋە خەلقنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولۇش-
تىن ئارتۇق بايلىق يوق.

— ئادەمنىڭ ئەڭ يامان دۈشمىنى قايسى؟

— ئەجىرسىز توپلانغان مال - دۇنيا ئەڭ يامان دۈشمەندۇر.

— مېنىڭ ئىلتىپاتىمغا سازاۋەر بولۇشنى خالامسەن؟

— سىزنى خىيال قىلىش بىلەن خۇشالمەن.

ۋاھىدنىڭ جاۋابىدىن تولۇق قانائەتلەنگەن مەلىكە بەرنا
ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ۋاھىدقا ھۆرمەت بىلدۈرۈپتۇ ۋە ئۆز
قولى بىلەن شاھلىق تاجىنى كىيگۈزۈپ ئالتۇن تەختكە چى-
قىرىپتۇ - دە:

— سىزنىڭ ئەمرىڭىزدە بولۇشقا رازىمەن، — دەپ ئېھ-
تىرام بىلدۈرۈپتۇ.

داقا - دۇمباق، كاناي - سۇناي چېلىنىپتۇ، زىلچا -
گىلەملەر سېلىنىپتۇ، داش قازانلار ئېسىلىپتۇ، زىنداندىكى-
لەر ئازاد قىلىنىپ، مۇراسىمغا قېتىلىپتۇ، راۋاقلارنىڭ ئۈس-
تىدىن تەڭگە - تىللا چېچىلىپتۇ...

شۇنداق قىلىپ، قىرىق كېچە - كۈندۈز توي - تاماشا
بوپتۇ. مەلىكە بەرناغا ئۆيلىنىۋالغان ۋاھىد ھاياتىنىڭ ئاخىر-
غىچە ئادىللىق بىلەن يۇرت سوراپ، بەختلىك ياشاپتۇ.

ئەقىللىق ئادەم

بۇرۇنقى زاماندا بىر پادىشاھ ئۆتكەنىكەن. بىر كۈنى پادىشاھ سىناپ بېقىش ئۈچۈن ئوردىدىكى قىرىق بىر ۋەزىرىنى يىغىپ:

— سىلەر قەيەردىن بولمىسۇن، ئۇچار قۇشنىڭ يامىنىنى، دەرەخنىڭ ئوسىلىنى، ئادەمنىڭ ئەسكىسىنى تېپىپ كېلىڭلار، — دەپتۇ. ۋەزىرلەر «ماقۇل» دېيىشىپ قايتىپ چىقىشىپتۇ، ئۆز ئارا مەسلىھەتلىشىپ، قىرغاۋۇل بىلەن تىكەننى يامانغا چىقىرىپتۇ ۋە جاڭگالدىن ئۇ نەرسىلەرنى تېپىپتۇ، ئەمدى ئەسكى ئادەمنى تېپىش ئۈچۈن ماڭغاندا، ئالدىغا ئوچۇقچىلىقتا ئاپتاپسىنىپ تۇرغان، كىيىملىرى جۇل - جۇل، يالاڭ ئاياغ بىر كىشى ئۇچراپتۇ. بۇلار: «شەھەردە يۈرمەي جاڭگالدا يۈرگىنىگە قارىغاندا، مۇشۇ ئوبدان ئادەم ئەمەس» دېيىشىپ، ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— ھەي ئادەم، نېمە ئۈچۈن جاڭگالدا يۈرۈشنى ياخشى كۆرىسەن؟

— بىزدەكلەرگە شەھەردە كۈن كۆرۈش تەس، جاڭگالدا ھېچكىمنىڭ مەن بىلەن كارى يوق، شۇنىڭ ئۈچۈن جاڭگالنى ياخشى كۆرىمەن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ھېلىقى كىشى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ۋەزىرلەر بىر - بىرىگە قارىشىپ:

«بۇنىڭدىنمۇ ئەسكى ئادەمنى نەدىن تاپىمىز؟ بىزنىڭ ئىزدىگەن ئادىمىمىز نەق مۇشۇ» دېگەن يەرگە كەپتۇ ـ دە، بىرى:

— ھەي ئادەم، سەن بىز بىلەن پادىشاھنىڭ ئالدىغا بارىسەن، — دەپتۇ. ئەسكى چاپانلىق كىشى:

— پادىشاھنىڭ ئالدىغا بارغۇدەك ئىش قىلغىنىم يوق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

شۇ چاغدا يەنە بىر ۋەزىر: «گەپنىڭ راستىنى ئېيتىپ ئېلىپ بارمىساق، بىزنىڭ ماڭ دېگىنىمىزگە ماڭىدىغاندەك ئەمەس» دەپ، قالغانلارغا مەسلىھەت بېرىپتۇ. بۇلار ماقۇللاشقاندىن كېيىن، ئىچىدىن يەنە بىرى:

— پادىشاھ بىزگە ئۈچ تۈرلۈك ئىشنى تاپشۇرغان، شۇنىڭغا بىنائەن بىز دەرەخنىڭ يامىنى دەپ تىكەننى، قۇشنىڭ يامىنى دەپ قىرغاۋۇلنى تاللىدۇق، ئۈچىنچىسىگە سېنى تاللىدۇق. سەن پادىشاھنىڭ ئالدىغا ئەسكى ئادەملەرنىڭ ئۈلگى-

سى بولۇپ بارسەن، — دەپتۇ.

— ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ ھېلىقى ئادەم، — مەن باراي، لېكىن يۇقىرىدىكى ئىككى تۇرلۇك «يامان»نىڭ ئۇلگىسى توغرا بولماپتۇ. ئۇچار قۇشنىڭ يامىنى سېغىزغان. ئۇ ئات - ئېشەكلەرنىڭ يېغىرىنى چوقۇپ قاقشىتىدۇ، ئادەمگىمۇ خۇش خەۋەر ئېلىپ كەلمەيدۇ. دەرەخنىڭ يامىنى ھارام شاخ، ئۇ مېۋىلىك دەرەخلەرنى ئايىنىتمايدۇ. ئۆزۈم توغرىسىدا ھېچقانداق سۆزۈم يوق، مەيلى پادىشاھىڭلارنىڭ قېشىغا بارسام باراي.

ۋەزىرلەر بۇ ئادەمنىڭ دېگىنىنى تېپىپ پادىشاھنىڭ ئالدىغا ئەكىرىپتۇ. بۇ چاغدا پادىشاھ ناننى ئالقىنىدا ئايلاندۇرۇپ ئويناۋاتقانىكەن. پادىشاھ:

— بۇ نەرسىلەرنى قانداق تاپتىڭلار؟ — دەپ سوراپتۇ.

— بىز ئۆزۈن ئىزدەپ قىرغاۋۇل بىلەن تىكەننى تاپقاندۇق، مانا بۇ ئەسكى ئادەمنى تاپقىنىمىزدا، بىزنىڭ تاللىغان نەرسىلىرىمىز بۇنىڭغا يارىمىدى. شۇڭا، ئۆزىگە قوشۇپ بۇنىڭ دېگەنلىرىنىمۇ ئېلىپ كەلدۇق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ باش ۋەزىر.

پادىشاھ ئەسكى چاپانلىق ئادەمنى، راست بىرنەرسىنى بىلىپ سۆزلەمدۇ يا خىيالىغا كەلگەننى دەمدۇ؟ بىر سىناپ كۆرەيچۇ؟ دېگەن يەرگە كېلىپ:

— مېنىڭ ئاتامنىڭ كەسپى نېمە؟ — دەپ سوراپتۇ.

— سىزنىڭ ئاتىڭىزنىڭ كەسپى ناۋايدەك قىلىدۇ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئۇ ئادەم.

— شاھلىق ماڭا ئاتا مىراس تۇرسا، نېمە ئۇچۇن شۇنداق دەيسەن؟ — دەپتۇ پادىشاھ.

— مەن كىرگەندە سىز ناننى ئالقىنىڭىزدا پىرقىرىتىپ ئويناپ تۇرغانىكەنسىز، شۇ چاغدا سىزنىڭ ئاتا كەسپىڭىزنىڭ

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com